

СТАН ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ КРАЇН ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Чорноморський регіон є окремою географічною зоною, багатою природними ресурсами, що має стратегічне розташування на стику Європи, Центральної Азії та Близького Сходу. Країни, що входять до складу Чорноморського регіону – Болгарія, Туреччина, Грузія, Російська Федерація, Україна – характеризуються чудовим культурним та етнічним розмаїттям і володіють багатою історичною та архітектурною спадщиною, природними ресурсами. Чорноморський регіон є традиційною рекреаційною зоною міжнародного значення та в умовах конкурентного розвитку світового туристичного ринку заслуговує на окреме дослідження сучасного стану туристичної галузі країн регіону.

Варто зазначити, що клімат чорноморського узбережжя є надзвичайно сприятливим для рекреаційної діяльності та змінюється від приморсько-степового сухого на півночі (Констанца, Одеса, Євпаторія, Анапа), помірно-вологого субтропічного (Варна, Бургас, Ялта, Алушта, Геленджик) до вологого субтропічного (Туапсе, Сочі, Адлер, Сухумі, Батумі, Самсун, Трабзон). Другим важливим фактором, що сприяє розвитку рекреації у регіоні, є водні ресурси, а саме – Чорне море. Чорним морем прокладена водна межа між Малою Азією та Європою. У Чорного моря середньоконтинентальне положення і, як наслідок, спокійний континентальний клімат.

Пляжі Чорноморського узбережжя – піщані, піщано-галькові, галькові та валунні. Важливо відмітити, що наявність екологічно чистого пляжу відіграє неабияку роль у привабленні туристів та їх комфортному відпочинку. Спеціально для виявлення та оцінки пляжів було створено програму сертифікації пляжів «Блакитний прапор» («Блакитний прапор» – це сертифікат якості пляжів, який з 1987 р. щорічно вручається Фондом екологічної освіти за високі стандарти якості та безпеки пляжів). Серед чорноморських країн були відзначені наступні: Болгарія (10 пляжів), Румунія (2 пляжі), Туреччина (15 пляжів), Україна (4 пляжі) на узбережжі Чорного моря.

Супутніми факторами розвитку рекреаційно-оздоровчої діяльності у регіоні Причорномор'я є орографія, представлена гірськими системами Криму, Кавказу, Понтійськими горами, та різноманітні рослинні ресурси, як чинники, що впливають на емоційний стан людини.

Таким чином, рекреаційна характеристика природних кліматичних, водних, орографічних та рослинних ресурсів Чорноморського регіону доводить наявність багатого рекреаційного потенціалу місцевості, доцільність і важливість розвитку рекреаційно-оздоровчої діяльності як перспективного напрямку туризму на даній території.

Розвиток туристичної діяльності у Чорноморському регіоні набирає швидких обертів, що доводиться конкретними показниками, створеними у сфері туризму і відпочинку для контролю та аналізу туристичної активності та привабливості території. За даними звітів Всесвітньої ради з туризму та подорожей (WTTC) сформовано наступну таблицю.

Таблиця 1

Індекс конкурентоспроможності країн Чорноморського регіону у сфері туризму

Країна / економіка	2016 рік		2017 рік	2018 рік	
	Місце	Кількість балів (рейтинг)	Місце	Місце	Кількість балів (рейтинг)
Російська Федерація	43	4,15	43	39	4,3
Болгарія	45	4,14	51	45	4,2
Туреччина	44	4,14	61	43	4,2
Румунія	68	3,78	52	56	4,0
Грузія	70	3,70	66	68	3,9
Україна	88	3,50	83	78	3,7

URL: <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2019>

У Болгарії туристична сфера є пріоритетною на державному рівні та є значущим чинником надходжень до бюджету. Туристична сфера добре фінансується державою. Згідно даних національного інституту статистики, капітальні інвестиції в галузь у 2016 р. становили 1 млрд. лев, а у 2017 р. цей показник збільшився до 1,4 млрд. лев. Окрім державного рівня туристична сфера розвивається завдяки громадам Болгарії – оновлюються старі та будуються нові музеї та атракціони, розвивається дорожня мережа, покращуються туристичні маршрути в горах, ставляться нові інформаційні щити, проводиться маркування, тощо. Високий рівень розвитку туристичної сфери країни підтверджується 45 місцем в загальносвітовому рейтингу 2018 р.

Ще однією країною Причорномор'я, туристична політика якої схожа на болгарську є Румунія. Питаннями туризму в країні займається Міністерство туризму, яке сформовано шляхом об'єднання Національної адміністрації з туризму, Служби з роботи з туристичними фірмами та Служби з розвитку туризму. Окрім центрального рівня, який здійснює безпосередній контроль за розвитком туристичної сфери, активно залучена до цього процесу і місцева влада. Місцевим органам влади покладено завдання забезпечити наявність ефективної інфраструктури (дороги, каналізація, утилізація відходів та відновлення фасадів будівель культурної спадщини, сприяння розвитку спорту, тощо). Уряд Румунії, як і Болгарії, підтримує передачу частини рекреаційної держвласності у приватну власність. Також в Румунії діє Молодіжний туристичний кластер, ідея якого підтримана ЮНВТО. Для планомірного розвитку туризму Уряд Румунії розробив Генеральний план національного туризму Румунії на 2007-2026 рр., який зосереджується на туристичних ресурсах регіонів. Цей план активно підтримується як урядом країни, так і організаціями ЄС. Такі кроки дозволили залучити туристів та підняти країну до 56 місця в загальносвітовому рейтингу 2018 р.

Ще одна країна-сусід Болгарії в Чорноморському регіоні – Туреччина. Цій країні за 20 років вдалося перетворити занепадаючі рибальські селища в курорти світового рівня. Посилену увагу до розвитку індустрії туризму турецька влада почала приділяти увагу з 1980-х рр. У 1982 р. був прийнятий закон № 2634 про заохочення туризму, який передбачав значні стимули для розвитку галузі: пільгові тарифи на електрику, воду та газ у пріоритетних районах (а ними були визначені Анатолійська рив'єра з курортними центрами Анталія, Кемер, Лара, Белек, Сіде, Аланія; узбережжя Егейського моря з курортними центрами Мармаріс, Фетхіє, Бодрум, Кушадаси; центр цілорічного екскурсійного та шоп-туризму Стамбул); звільнення в цих районах від окремих податків та зборів; податкове кредитування для тих, хто діяв у галузі туристично-готельного бізнесу.

Туризм є однією з галузей турецької економіки, що найбільш динамічно розвиваються – в середньому 10,2 % на рік, що визначає Туреччину як державу, де відбувається «туристичне диво» (за аналогією з країнами, в яких відбувалося «економічне диво» – Німеччина в 1960-х рр., Японія в 1970-х рр., Південна Корея в 1980-х рр.). Популярною в світі стала турецька система «все включено», яку сьогодні використовують в тому числі готелі Болгарії та Греції, наслідуючи досвід країни-сусіда. Високий рівень розвитку туристичної сфери країни підтверджується 43 місцем в загальносвітовому рейтингу 2018 р.

Грузія, завдяки продуманій державній політиці на підтримку сфери туризму, продемонструвала один із найвищих в світі темпів зростання: протягом останніх років загальна кількість іноземних туристів, які відвідали країну збільшилась більше, ніж на 300 %. Головним салоганом туристичної Грузії є салоган, вигаданий Національною туристичною адміністрацією, – «Грузія – країна життя». За останні роки держава реалізувала ряд важливих проектів в Сігналі, Кварелі, Батумі, Анаклії, Кобулеті, Мцхете, Гудаурі та інших містах. Наприклад, Батумі став перлиною Чорноморського узбережжя, і вся Аджарія стала привабливим курортним регіоном. Такі успіхи стали можливими завдяки тому, що уряд вирішив створити вільні туристичні зони (ВТЗ), де потенційним інвесторам пропонуються особливі пільгові умови – інвестор звільняється від податку на прибуток, податку на майно, оплати вартості земельної ділянки та від податку з отриманого прибутку у разі первинної реалізації цієї землі до 1 січня 2026 р. Держава також зобов'язалась створити всю необхідну інфраструктуру: налагодити електропостачання, провести водо- та газопроводи, побудувати дороги, аеропорти, облаштувати джерела термальних вод, які мають лікувальні властивості. І все це за кошти бюджетних асигнувань. Взаємодія держави та приватного сектору стали основою успішного розвитку туризму, що підтверджується 68 місцем у загальносвітовому рейтингу 2018 р.

Одним із найбільш перспективних напрямків туризму, який прагнуть розвинути уряди усіх шістьох країн регіону є круїзний туризм. Розвиток морських пасажирських перевезень у літній період часу, особливо актуальний у зв'язку з низькою пропускну здатністю автомобільних доріг і з високою пропускну здатністю морського транспорту. З'являється можливість розвантажити автомобільні дороги та забезпечити безпечно пересування туристів і зменшити ступінь забрудненості атмосфери вихлопними газами. Для цього країни формують та просувають круїзний туристичний продукт не тільки у межах країн регіону, але і за кордоном. У світовому масштабі круїзна індустрія аналізує щорічний показник приросту пасажиропотоку, який показує темп зростання, а саме 6,55%. Для України неабияк важливо максимально використовувати потенціал Одеського морського порту для туристичних цілей, адже він є найкрупнішим пасажирським портом на Чорному морі і здатний обслуговувати до 4 млн. туристів на рік.

На жаль, частина території України, а саме АР Крим, є окупованою Російською Федерацією, тому говорити про розвиток туризму в «сірому регіоні» не доцільно. Активно розвивається туристична агломерація Сочі, що знаходиться на Чорноморському узбережжі Краснодарського краю РФ.

Отже, беручи до уваги важливе значення стабільності економіки країн для розвитку туризму слід звернути увагу на те, що у соціально-економічному, культурному і природоохоронному аспектах Чорноморський регіон є одним з найбільш потужних, проте, в сучасних умовах, вразливих територій Європи.

Ципляк Ю.І., студ. гр. ТЗ-3м
Давидюк Ю.В., к.е.н., доц., завідувач кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСОБІВ РОЗМІЩУВАННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Україна одна з найбагатших країн світу зі своїми унікальним природно-кліматичним потенціалом, багатою історією та культурою, що в подальшій перспективі могла б скласти гідну конкуренцію провідним країнам світу, за рахунок раціонального використання цих ресурсів. В свою чергу, Житомирщина одна з найпривабливіших областей України, яка наділена великим рекреаційним потенціалом.

Різні суб'єкти туристичної діяльності (готелі, кемпінги, мотелі, заклади громадського харчування, заклади культури, спорту та ін.) – всі разом вони створюють та забезпечують прийом та обслуговування туристів, а в поєднанні мають назву – туристична інфраструктура. Свого роду, це певна система, яка має свою будову, потребує постійного розвитку і вдосконалення, а також цілий ряд переваг та недоліків. Засоби розміщування, як елемент туристичної інфраструктури Житомирської області не є тому виключенням. Серед основних актуальних проблем, слід виділити наступні:

- недостатня забезпеченість матеріально-технічної бази;
- низький рівень капіталовкладень з боку інвесторів в подальшу розбудову даної справи;
- відсутність загальноприйнятої класифікації та стандартизації закладів розміщування;
- переважно низький рівень розвитку внутрішнього туризму Житомирщини порівняно з сусідніми областями;
- значний вплив на функціонування та розвиток факторів макросередовища, зокрема проведення антитерористичної операції на сході країни, що значною мірою вплинуло як на загальний стан держави, так і на інтенсивність зовнішніх та внутрішніх туристичних потоків;
- глобальна зорієнтованість вітчизняних споживчих вподобань на зовнішній туризм;
- відсутність фінансової підтримки з боку державних та місцевих органів самоврядування;
- відсутність чіткої маркетингової програми розбудови готелів та спеціалізованих закладів розміщування області;
- нестача кваліфікованих кадрів, і як наслідок – низька якість надання послуг;
- недостатня обізнаність та компетентність менеджерів у створенні, введенні та розвитку позитивної динаміки індустрії готельної справи Житомирської області;
- відсутність доступу до єдиної системи резервування готельних місць;
- неефективне завантаження місткості та інші.

Всі окреслені недоліки в поєднанні несуть чималу загрозу для засобів розміщування області, і як наслідок неможливість утримання та функціонування закладів в подальшому. Але, є і свої позитивні риси, зокрема:

- вигідне географічне розташування та близькість до столиці України (140 км), історична цінність області зокрема такі міста як Коростень, Бердичів, Радомишль – багаті своєю історією та цікавими атрактивними об'єктами;
- архітектурні споруди міст та районів – музей Бальзака у палаці Ганських, мальовниче місто графів Олізарів у Коростишеві тощо;
- наявність рекреаційних територій та ландшафтних об'єктів області – Кам'яне Село: український стоун-хендж;
- активна взаємодія з провідними закладами громадського харчування, як з мережами закладів надання певного ряду послуг, як для туристів області, так і для місцевого населення;
- участь закладів індустрії гостинності у бюджетних програмах міста та регіону, певних стартапах з розробки та впровадження певних бізнес-ідей у сфері надання послуг розміщування;
- залучення відомих готельєрів з провідних економічних країн для отримання досвіду зі створення даного виду бізнесу та його подальшого функціонування та розвитку;

Незважаючи на наявні ресурси та потенціал, в сучасних умовах рівень розвитку туристичної інфраструктури Житомирської області є незадовільним, в першу чергу, внаслідок, того, що саме засоби розміщування на даний момент є так званим «слабким місцем». Проте при чіткому та розумному підході при вирішенні найактуальніших проблем, цей елемент туристичного обслуговування можна вивести на якісно новий рівень функціонування.